

Nr Vragen	Hunze&Aa's	Delfland	Rijnland	Waternet	Brabantse Delta	Waterschap Limburg
1 Neemt u in de praktijk maatregelen om graverij in waterkeringen door mollen en andere kleine gravers te beperken? Zo ja, welke maatregelen neemt u?	JA Wij vangen mollen in keringen middels een klem.	Ja ja wij contracteren een mollenvanger die maakt 2 keer per jaar een ronde langs de vaste gebieden en aangevuld met gebieden die uit de inspectie komen, daarnaast op afroep	Nee	Nee	Mollen worden tussen oktober en april bestreden ander schadelijk wild gehele jaar door via WBE	Middels inspectie wordt graverij in beeld gebracht. Mollen worden bestreden om de graszode in goede conditie maar vooral vlak te houden. Een vlakke graszode bevordert een goed maaibeheer. Overige kleine gravers waaronder muizen worden nog niet bestreden. Aangezien het aantal muizen toeneemt vormt het bestrijden ervan wel een aandachtspunt voor de komende jaren.
2 Zijn deze maatregelen gelijk voor alle typen waterkeringen (primair/boezem/compartimentering etc)?	JA en NEE	Ja			Ja/Nee	In Limburg zijn geen boezemkeringen en compartimenteringskeringen aanwezig.
Zijn er eventueel andere redenen voor variatie in maatregelen?	NEE				WSBD bestrijdt alleen op primaire en regionale en kaden die in eigendom zijn.	N.v.t.
Kunt u de redenen voor deze verschillen beschrijven?	NEE				Niet eigenaren kunnen we via de Keur aanschrijven als er teveel mollen komen dus daar gaan we geen geld insteken.	N.v.t.
Toelichting	Wij vangen mollen in onze zeedijk en onze primaire (boezem) keringen. Dit gebeurt door onze eigen onderhoudsmedewerkers. Op de zeedijk wordt het gehele jaar door actief gespeurd en gevangen. Op de boezemkeringen vangen we mollen wanneer er overlast gesignaleerd wordt. Dit kan via de halfjaarlijkse dijkinspecties of na een melding van onze onderhoudsdienst (maaiers)		Wij nemen geen maatregelen om graverij te beperken; dit valt onder het dagelijks onderhoud van de keringen waarvoor de kadastraal eigenaar verantwoordelijk is (en dat zijn wij zelf hiina nergens)	Bij AGV/Waternet wordt er mbt onderhoud geen onderscheid gemaakt tussen primair of regionaal		
3 Hebt u staand beleid omtrent mollen in waterkeringen of is werkt u eerder volgens een "goede gewoonte"? Zo ja, wat is dat beleid?	Zie toegevoegde documenten. Hierin staat omschreven dat we mollen vangen en doden.	Er is geen beleid, we werken al jaren met één mollenvanger meer volgens goede gewoonte. Hij heeft zelf veel kennis van het gebied en weet uit ervaring waar en wanneer er (veel) mollen zijn, voor nu fijn maar voor de lange termijn en transparantie niet wenselijk.		Nee, wij hebben geen beleid mbt mollen ze worden ook niet bestreden	Er is geen specifiek beleid dat ik weet, wel wordt in de pachtcontracten aangegeven dat pachters mollen moeten bestrijden.	Geen specifiek beleid ten aanzien van kleine gravers. Hoger doel is wel een duurzame instandhouding van het waterkwaliteitsbeleid.
4 Als aanwezig, berust dat beleid op onderzoek over de invloed van mollen op de kwaliteit van de waterkering of gaat u meer uit van ervaring en "boerenverstand"?	Beide. Bij de kade inspecties wordt de kwaliteit van de kering beoordeeld. Het mollenvangen gebeurt op ervaring en boerenverstand.			Het bestrijden van gravers (bij ons af en toe muizen) gebeurt op boerenwijsheid. In het gebied van AGV draagt bekleding zeer bij aan de sterkte van keringen.	Beide: mollen bestrijden komt ten goede aan een goede grasmat en voorkomt daardoor ruimte voor storende plantensoorten.	N.v.t.
5 Als aanwezig, welk onderzoek ligt er onder het beleid voor mollen?	We hebben geen (wetenschappelijk) onderzoek gedaan.				Als er beleid is zal het ongetwijfeld berusten op bovenstaande.	N.v.t.
6 Als u niet beschikt over onderzoeksgegevens over de invloed van mollen op de kwaliteit van de waterkering bent u dan geïnteresseerd in het gezamenlijk (doen) uitvoeren van dergelijk onderzoek?	Hangt er van af.	Jazeker		Voor ons is onderzoek dan ook niet echt noodzakelijker	Ja. Ook wordt er hierover gesproken op de Kennisdagen en dierendagen van de Stowa => door o.a. Jaap Bronsveld	Bij mijn weten is het effect van mollen(gangen) eerder getest in overslagproeven. Beeld hierbij is dat mollen slechts een beperkt effect hebben op de erosiebestendigheid van de grasmat. Indien water door de gangen loopt is het water doorgaans helder van kleur (en dus niet zand meevoerend).
8 Bijlagen	Uitvoeringsmaatregelen gravende dieren en waterveiligheid H&A.pdf					

HDSR

Voor met name een goede grasmat op het buitentalud vangen we op onze Lekdijk tussen Amerongen en Schoonhoven op verzoek van onze gebiedsbeheerders (als er te veel molshopen bij elkaar zitten) de mollen. In het verleden gebeurde dat door de agrarische hulpverlening middels een overeenkomst. Tegenwoordig zorgt een MRB—er hiervoor (dit zijn alternatieve werkzaamheden voor deze MRB-er). Dit geldt voor onze eigen percelen die we zelf maaien. Pachters van onze eigendommen of derden die een deel van de kering in eigendom hebben ~~.....~~ We vinden vanuit kering technisch oogpunt het vangen van mollen op regionale en overige keringen niet nodig. Daarom bestrijden we de mollen in de regionale keringen niet. In bepaalde perioden is er zeker wel sprake van veel graverij, maar zorgt dit niet voor lekkages o.i.d. Pachters op onze keringen vangen op eigen initiatief soms wel mollen. In de pachtovereenkomsten staat geschreven dat de pachter molshopen moet herstellen. Voor overige waterkeringen geldt hetzelfde.

Rivierenland

Nee, we nemen geen maatregelen tegen mollen tenzij een 'explosie' aan mollen een dijktalud van een primaire waterkering beschadigt. We volgen de conclusies uit de golfoverslagproeven dat bij voldoende kleidek (minimaal 40 cm) er geen risico bestaat voor erosie t. g.v. muizen- en mollengangen. Bij een 'explosie' aan mollen zoeken we naar een gepaste maatregel (gas), voor muizen plaatsen we valkenkasten. Bij kleine gravers in regionale waterkeringen (ratten en kreeften) hebben we bij probleemlocaties met lekkages over een beperkte lengte een sleuf bentoniet ingegraven, voorzien van een gaas 5x5 cm.

Hollandse Delta

Wij bestrijden op vaste momenten mollen op de primaire keringen. We maken daarbij geen onderscheid naar kwaliteit van de grasmat of dikte van de kleilaag.

Op de boezemkeringen en de compartimenteringskeringen doen we nu niets aan de bestrijding van mollen. Vooral voor de boezemkeringen vragen we ons af of bestrijding van mollen toch niet zinvol zou zijn omdat een mollengang in een kleine boezemkering relatief gezien waarschijnlijk meer invloed heeft dan in een veel grotere primaire kering. Op voorliggende waterkeringen voeren we mollenbestrijding uit na klachten.

Zie vraag 1: mollen op primaire waterkeringen omdat we die explosies niet zien op regionale. Kleine gravers bij regionale waterkeringen.

nvt

Kleine gravers (ratten en kreeften) richten geen noemenswaardige schade aan in primaire waterkeringen.

nvt

nvt

Het beleid staat in bijlage N van ons Beheer en Onderhoudsplan Waterkeringen

Nee, eigenlijk niet. We doen dit "zoals we dat altijd gedaan hebben"

Mollen worden door een mollenbestrijder bestreden als er meer dan 10 molshopen per 25m2 dijk aanwezig zijn.

Zoals gezegd: golfoverslagproeven hebben het aangetoond.

nvt

In par. 3.4 "Graafgangen" van de Handreiking toetsen grasbekledingen op dijken tbv verlengde derde toetsronde [RWS, 2012] staat: Bij dikkere kleilagen (meer dan 0,4 m), of flauwe taluds (flauwer dan 1V:4H), met een gesloten graszode, leidt graverij van mollen, muizen en woelratten niet tot snel falen van de toplaa bij golfoverslag. Ook in de golfklapzone leiden graafgangen van deze dieren niet tot snel optredende doorgaande schade, mits de zode gesloten is en de kleilaag voldoende dik (meer dan 0,4 m). Konijnengangen moeten altijd worden voorkomen.

Nee, Niet gebaseerd op onderzoek. Wij zitten met twee wat tegenstrijdige opvattingen / publicaties: Mollen zijn amper van invloed op de kwaliteit van de keringen en bestrijden heeft geen zin omdat leeggevallen territoria onmiddellijk opgevuld worden. (Uit de natuurhoek) Op keringen waar geen sprake is van een ideale situatie, dus geen fantastische grasmat en/of geen dikke kleilaag kunnen mollen weldegelijk een risico vormen (golfoverslagonderzoek en antwoord Deltares op een vraag van ons). Binnen ons algemeen bestuur speelt deze discussie. Tot nu toe reageren we ambtelijk dat we onvoldoende overzicht hebben over de opbouw van de keringen om daarop een gedifferentieerd beleid te baseren.

Dit lijkt ons niet relevant omdat er een goede studie beschikbaar is.

Wij zijn van mening dat het beeld dat uit de overslagproeven te voorschijn komt genuanceerder is dan "kan amper kwaad". Daar waar de keringen qua grasmat en kleilaag niet ideaal zijn weldegelijk kans op schade. We hebben geen goede kennis van de invloed van kleine gravers op de kwaliteit van de boezemkeringen. Op grond van de resultaten van deze rondvraag hebben we de indruk dat er geen animo is voor een wat breder gedragen studie. We overwegen daarom om een afstudeerder op deze kwestie te zetten.

geen